

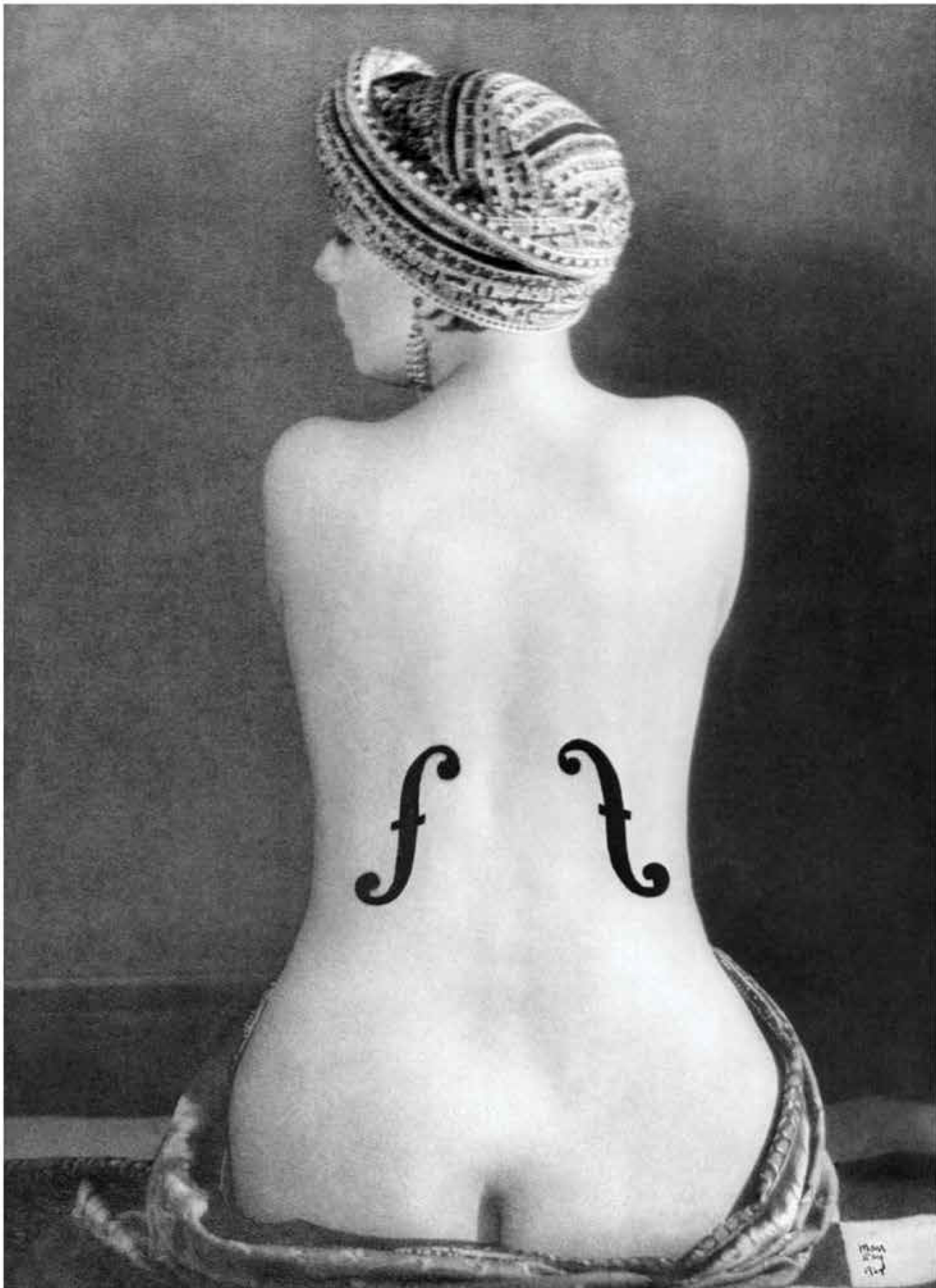
piše: Zoran Lešić

Le Violon d'Ingres

**„U UMJETNOSTI NEMA
NAPRETKA, KAO NI U
VOĐENJU LJUBAVI.
JEDNOSTAVNO
POSTOJE RAZLIČITI
NAČINI ZA TO.”**

Ne sjećam se tačno kada sam se po prvi put sreo sa radovima Man Reya, mislim da je to bilo u ranim sedamdesetim u Foto klubu “27 novembar”. Prelistavajući tek pristigle foto magazine, znali smo do duboko u noć, onako mladi i zaneseni fotografijom, diskutovati i maštati, kritikovati i oduševljavati se radovima koje smo otkrivali u knjigama i magazinima. Moji idoli u to vrijeme bili su Jeanloue Sieff, Sam Haskins i naravno Man Ray. Svaki od njih, na svoj način, ostavio je trag u meni i modelirao moje shvatanje fotografije. Jedna od tema oko koje smo, još uvijek neiskusni i u životu i u umjetnosti, lomili koplja bila je fotografija *Le Violon d'Ingres*. Jedni su se divili jednostavnosti i pomaku u pristupu fotografiji, a drugi su tvrdili da to u suštini nije fotografija jer ne predstavlja realnost... u svakom slučaju, natjerala nas je da počnemo razmišljati o fotografiji kao umjetnosti, a ne samo kao dokumentu.

Kasnije, mnogo godina kasnije, vidjeh je u originalu u Getty Muzeju u dalekom Los Angelesu... učinilo mi se da iz rubova slike vire lica mojih drugara iz foto kluba... i tako fotografija nastala 1924. godine mijenja originalni smisao i za mene postaje simbol početka dugog i divnog putovanja magičnim svijetom fotografije.

O NJEMU - MAN RAY

Jedina konvencionalna stvar koju je Emmanuel Radnitzky ikad učinio, bilo je da promijeni ime u Man Ray, nekarakteristično građanski potez za umjetnika čiji je moto bio "potraga za zadovoljstvom i slobodom". Njegova nećakinja je jednom rekla da u njegovom studiju možete raditi sve što želite... "osim da prosipate fotografske hemikalije."

Vjoran svom buntovnom duhu, odbio je stipendiju za arhitekturu da bi slobodno tragao za "la vie boheme". Studirao je u Ferrer centru, koloniji anarhističkih umjetnika u kojoj je "sve bilo otvoreno i besplatno, čak i ljubav". Pošto svaki umjetnik mora imati muzu, a utjecajnom umjetniku kakav je bio Ray očito je trebalo nekoliko.

Na red je došla model i performerka Kiki koja je pozirala za Rayovu fotografiju *Le Violin de Ingres* (1924). Poslije Kiki, započeo je vezu sa fotografkinjom Lee Miller. Sa Marcel Duchampom pravi eksperimentalni film *Elsa*, u kojem barunica von Freytag-Loringhoven brije stidne dlake... Dadaizam i surealizam, Reyografije (fotogrami kojima daje ime po sebi), filmovi, slike, objekti i instalacije. Ray i Miller nagovijestili su psihodeličnu disko eru projicirajući 1930. godine na jednoj zabavi, film u boji na bijelu odjeću gostiju. Sa Katherine Dreier i Marcel Duchamp osniva Société Anonyme, društvo koje je sponzoriralo predavanja, koncerte, publikacije i izložbe moderne umjetnosti. Između 1920. i 1940. održali su 80 izložbi na kojima su uglavnom predstavljane kubistička i apstraktna umjetnost.

Bježeći od svojih ljubavnih i umjetničkih avantura u Parizu, Ray se pred samo izbijanje Drugog svjetskog rata skrasio u Holivudu sa plesačicom i modelom Juliet Browner. Vjenčali su se u dvostrukom vjenčanju sa nadrealističkim parom Maxom Ernstom i Dorotheom Tanning. Bračni život nije omeo interesova-

nje Man Raya za lijepe žene. Snimajući reklamne fotografije za film "Pandora i Leteći Holanđanin" (1951.), zaljubljuje se i u filmsku zvijezdu Avu Gardner.

Man Ray koga najviše pamtimo po glamuroznim portretima avangardnih slavni osoba, sebe je definisao kao slikara, a bio je i kipar i konceptualni umjetnik. Jednom je napisao: "U umjetnosti nema napretka, kao ni u vođenju ljubavi ... jednostavno postoje samo različiti načini." U studiju i spavačoj sobi raznolikost je uvijek bila način života Man Raya. Aktivan i kreativan do svojih posljednjih dana, Man Ray je jedan od najvažnijih i najutjecajnijih modernih umjetnika 20. stoljeća. Njegovo slikarsko i fotografsko stvaralaštvo otvorilo je prostor za nove teme, za novo shvatanje umjetnosti.

Umro je u Parizu 1976. i sahranjen na groblju Monparnase pored svoje supruge Juliet Browner. Na njegovoj nadgrobnoj ploči piše: "Ne zabrinut, ali ne i ravnodušan", a na njoj: „Ponovo zajedno".

O NJOJ - KIKI

Model za *Le Violon d'Ingres*, Kiki, ili "Kraljica Montparnasse" rođena je na Azurnoj obali kao Alice Ernestine Prin. Vanbračno dijete koje je baka odgojila u krajnjem siromaštvu. U dvanaestoj godini, kako bi pronašla posao, poslana je kod majke u Pariz. Prvi posao bio joj je u tiskari, uvezivala je kopije *Kama Sutre*, a zatim je radila za pekara koji se "skidao go i zbijao prljave šale". Premlativši pekarevu suprugu, izgubila je posao u pekari. Čest la vie.

Da bi preživjela, Alice je počela u 14. godini modelirati slikarima i kiparima. Između ostalih i impresionisti Chaimu Soutine, koji joj je dao slavni nadimak "Kiki". Bila je model, književna muza, pjevačica u noćnim klubovima, glumica, pisala memoare i slikala. Poznata po tome što se nije nimalo libila da se pojavi gola pred ljudima, Kiki je definirala "slobodnu" kulturu Pariza 1920-ih. Vjerovatno da ju je odrastanje uz čitanja *Kama Sutre*, umjesto dječjih stihova, učinilo takvom.

Kiki je počela pozirati Man Rayu i šest su godina proveli kao ljubavnici. Ona je bila inspiracija za njegova najpoznatija djela, ali njihova veza nije bila baš laka. Kiki je voljela alkohol i kokain, znala se i potući, jednom čak završila u zatvoru zbog tuče. Man Ray ju je izveo iz zatvora, tvrdeći policiji da je emocionalno nestabilna, što je, ruku na srce, bilo nekako istinito.

Kiki je bila miljenica Pariza, umjetnici su je jednostavno obožavali. Osnovala je vlastiti kabare pod nazivom "Chez Kiki" i sve je izgledalo dobro... no količine popijenog alkohola i ušmrčanog kokaina su joj presudili. Umrkla je u 51. godini života.

Alice Ernestine Prin i poslije smrti ostaje oličenje slobode i kreativnosti, a njeni biografi Billy Klüver i Julie Martin nazvali su je "jednom od prvih istinski neovisnih žena u 20. vijeka".

Le Violon d'Ingres je u svijetu fotografije vjerovatno rekorder u broju napravljenih replika, kopija, inspiracija i rimejka. Da budem iskren, ni ja nisam odolao da u Galeriji Yellow Korner kupim sebi jednu kopiju *Le Violon d'Ingres*... ona je sada u mom studiju i, svaki put kad prođem kraj nje, ugledam nasmijano lice nekog od mojih klupskih drugara. Ipak je ona naša mladalačka ljubav. ■

